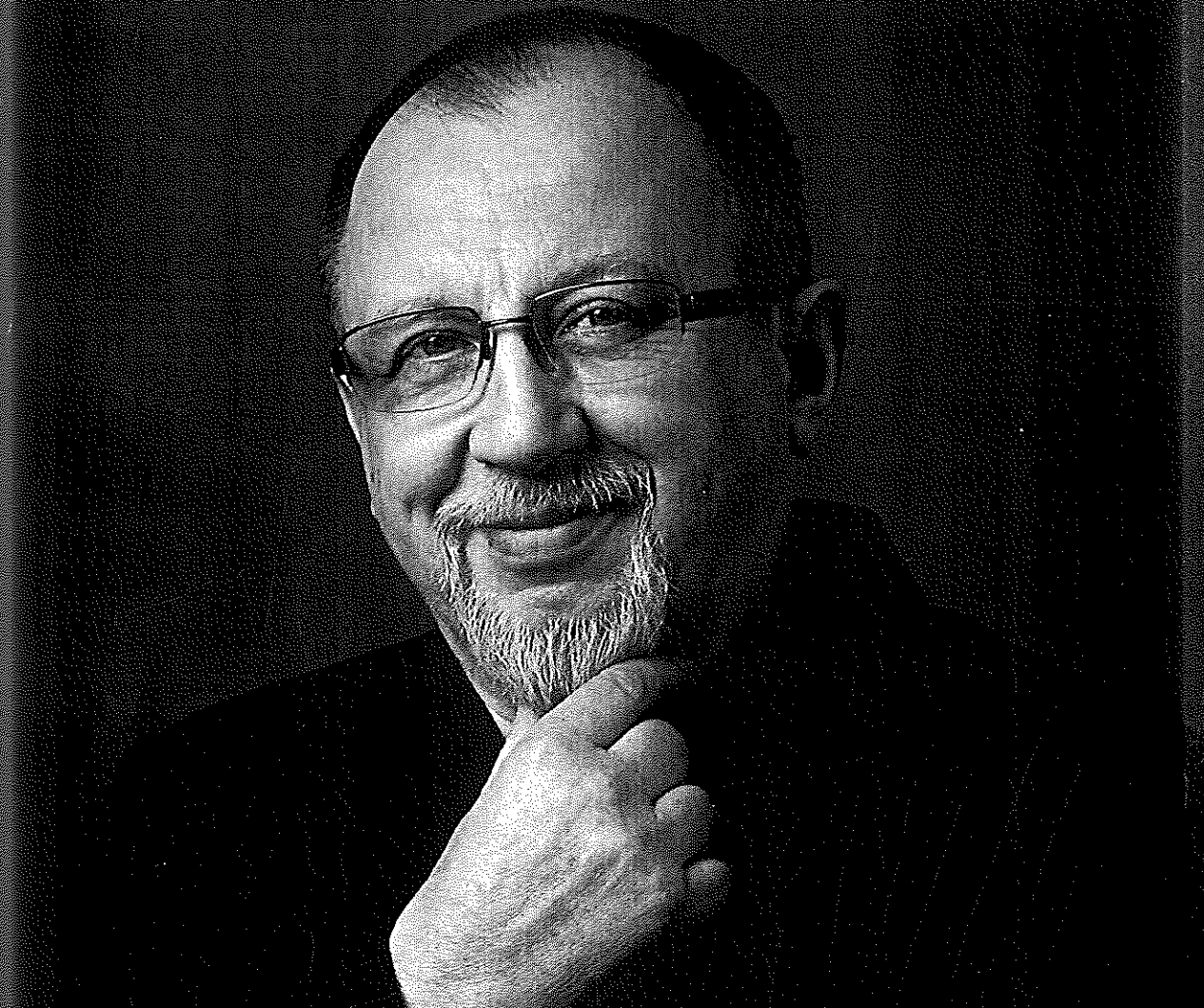

MARZEC | 3 | 2017 ISSN 2082-7555

DEALER

BRANŻA · RYNEK · LUDZIE

HENRYK KALWA

Pracownik w zasięgu wzroku

TEMAT MIESIĄCA

Poszukiwany, poszukiwana.
Deficyt na rynku pracy

RYNEK

Na przetargach
da się zarobić

GRUPA ADAMOWSCY

Z własnym
DNA

Sukcesja w spółkach kapitałowych

Co się stanie, gdy zabraknie jednego z udziałowców lub akcjonariuszy?

W poprzednim numerze miesięcznika omówiliśmy sukcesję w spółkach osobowych oraz sposoby przeprowadzenia sukcesji przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Tym razem zajmujemy się spółkami kapitałowymi: dziedziczeniem udziałów w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością oraz akcji w spółkach akcyjnych.

DZIEDZICZENIE UDZIAŁÓW

Sukcesja dotyczy każdego przedsiębiorcy – także tego, który jest współnikiem w spółce z o.o. Posiadanie udziału w spółce z o.o. oznacza przecież, że dana osoba jest współwłaścicielem spółki, a udział w spółce wiąże się z prawem głosu, prawem do dywidendy i do współdecydowania o sprawach spółki. Prawa te podlegają dziedziczeniu albo na podstawie testamentu, albo w drodze dziedziczenia ustawowego. Spadkobierca, dziedzicząc udział w spółce z o.o., będzie posiadał te same prawa i ograniczenia co spadkodawca. Dla przykładu – jeżeli umowa spółki zobowiązuje współników do dopłat w granicach liczbowo oznaczonej wysokości w stosunku do udziału (art. 177 ksh), to spadkobiercy tego współnika będą musieli podporządkować się tym regułom. Dopłaty są formą wewnętrznej przymusowej pożyczki współników na rzecz spółki i mogą być wnoszone w związku z czasowymi trudnościami finansowymi spółki, czy potrzebą jej dokapitalizowania. Wartość dopłat musi być stosunkowa, tj. określać relacje między udziałem a dopłatą. Można więc określić np. dwukrotność wartości udziału, ale nie można wskazywać konkretnej kwoty. Wspólnik, który ma większą liczbę udziałów, będzie w większym stopniu obciążony obowiązkiem dopłat.

Co do zasady przeprowadzenie dziedziczenia udziałów w trybie ustawowym trwa dłużej. Przypadną one bowiem wspólnie osobom wskazanym przez ustawę (np. małżonce, dzieciom zmarłego), stąd do czasu ich podziału między wszystkich spadkobierców będą oni współwłaścicielami i powinni działać przez przedstawiciela w oparciu o art. 184 ksh. Jeżeli współuprawnieni nie wskażą wspólnego przedstawiciela, oświadczenia spółki mogą być dokonywane wobec któregośkolwiek z nich. Dopiero w wyniku podziału masy spadkowej będzie wiadomo, któremu spadkobiercy przypadły udziały i w jakiej wysokości. Należy pamiętać, by spadkobierca dopełnił formalności i przedstawił spółce dowód przejścia na niego udziału lub jego

ten nie legitymuje się dowodem potwierdzającym dziedziczenie, zwłaszcza w sytuacji, gdy kilka osób zgłasza konkurencyjne uprawnienia do nabycia spadku. Dopiero z chwilą przedstawienia przez spadkobiercę dowodu powstają określone obowiązki, które ciążyą na spółce. Podstawowym obowiązkiem jest wpisanie przez zarząd spółki spadkobierców do księgi udziałów i zawiadomienie sądu rejestrowego, czynione w formie nowej listy współników.

KTO NIE PRZYSTĄPI?

Może się jednak zdarzyć, że w oparciu o art. 183 ksh umowa spółki może ograniczyć lub wykluczyć wstąpienie do spółki spadkobierców na miejsce zmarle-

„Procedury formalne związane z dziedziczeniem mogą mieć wpływ na bieżącą działalność spółki oraz jej wycenę rynkową.”

części, np. w postaci sądowego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku albo zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia (art. 187 ksh).

Wcześniejsze przejście udziału na spadkobiercę następuje z mocy prawa, ale nie jest skuteczne wobec spółki. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z maja 2011 r., zarząd spółki z o.o. nie jest uprawniony do rozstrzygnięcia o uprawnieniach osoby podającej się za spadkobiercą współnika, jeśli

go współnika. W takim przypadku umowa spółki powinna określać warunki spłaty spadkobierców niewstępujących do spółki, pod rygorem bezskuteczności ograniczenia lub wyłączenia. Co więcej, można w umowie spółki zaznaczyć cechy pożądane lub niepożądane, czyli blokujące objęcie udziałów przez spadkobiercę (np. wymóg posiadania określonego stopnia pokrewieństwa, cech zawodowych, wieku, nie prowadzenia działalności konkurencyjnej w stosunku do spółki).

Wylączenie wstąpienia dotyczy spadkobierców zarówno testamentowych, jak i ustawowych – i musi być całkowite, tj. odnosić się do wszystkich spadkobierców. Oznacza to, że udziały zmarłego wspólnika nie podlegają w ogóle dziedziczeniu. Zawarta w umowie spółki klauzula wyłączająca lub ograniczająca wstąpienie do spółki na miejsce zmarłego wspólnika dotyczy także zapisobiercy windykacyjnego tj. oznaczonej w testamencie sporządzonym w formie aktu notarialnego osoby nabywającej przedmiot zapisu z chwilą otwarcia spadku. Co istotne, taka klauzula nie zabezpiecza przed roszczeniami spadkobierców o wypłatę ekwiwalentu za udziały, które posiadał zmarły wspólnik. A zatem wpisując przedmiotową klauzulę do umowy spółki, należy – pod rygorem jej bezskuteczności – określić warunki rozliczenia ze spadkobiercami, którzy nie wstąpią do spółki (brak wyłączeń lub zasad ograniczeń spowoduje, że udziały podlegają dziedziczeniu według prawa spadkowego). Spłata osób niewstępujących do spółki powinna nastąpić przez wypłatę kwot równoważnych (np. według wartości księgowej udziałów). Można oczywiście przyjąć wyższe wartości, np. jeżeli celem spłaty ma być uhonorowanie zmarłego wspólnika (do przychodu spadkobiercy znajdują wówczas zastosowanie przepisy ustawy o podatku od spadków i darowizn).

Gdy zmarły wspólnik miał więcej niż jeden udział, wyłączenia lub ograniczenia dotyczą podziału między spadkobierców wszystkich udziałów – decyduje o tym sąd orzekający o podziale spadku. Czasami może się zdarzyć, że umowa spółki dopuszcza posiadanie przez wspólnika tylko jednego udziału. Wówczas także ten udział może być podzielony między spadkobierców. W ten sposób powstaną nowe udziały o wartości odpowiadającej wartości przypadającej na część udziału. Nowi wspólnicy – spadkobiercy – również będą mieli maksymalnie jeden udział. W takiej sytuacji przyjęcie podzielności jednego udziału powoduje, że dzielony udział zostanie w końcu „rozdysponowany”, a więc przestanie istnieć.

AKCJE SIĘ DZIELĄ

W odróżnieniu od udziałów, dziedziczenie akcji nie podlega żadnym ograniczeniom. Statut spółki akcyjnej nie może tu przewidywać jakichkolwiek ograniczeń. Natomiast dopuszczalne jest zastrzeżenie umorzenia

akcji w przypadku śmierci akcjonariusza na podstawie art. 359 § 6 ksh, tj. wtedy, kiedy zostanie wyraźnie wpisane takie postanowienie w statucie spółki (akcje ulegają umorzeniu w razie śmierci akcjonariusza bez wzięcia uchwały przez walne zgromadzenie). Wówczas spadkobiercom zostanie wypłacona ich równowartość.

Zgodnie z ksh akcje są niepodzielne i mogą być wydawane w odcinkach zbiorowych. A zatem jeżeli do dziedziczenia zostało powołanych kilka osób, wówczas odziedziczone akcje są przedmiotem współuprawnienia spadkobierców. Współuprawnieni wykonują swoje prawa (zarówno organizacyjne, jak i obligacyjne) w spółce przez wspólnego przedstawiciela, a za świadczenia związane z akcją odpowiadają solidarnie. Jednakże wykonanie prawa głosu na walnym zgromadzeniu nie może być realizowane przez członków zarządu lub pracowników spółki (są oni wyłączeni z prawa bycia pełnomocnikiem). Jeżeli współuprawnieni nie wskażą wspólnego przedstawiciela, oświadczenia spółki mogą być dokonywane wobec którekolwiek z nich.

Warto pamiętać, że procedury formalne związane z dziedziczeniem akcji będących w posiadaniu zmarłego akcjonariusza mogą mieć wpływ na bieżącą działalność spółki oraz jej wycenę rynkową (istnieje bowiem ryzyko paraliżu decyzyjnego w spółce związaneego z brakiem możliwości wykonywania praw korporacyjnych, które dotąd przysługiwały zmarłemu akcjonariuszowi). Podobnie jak w przypadku dziedziczenia udziałów w spółce z o.o., w spółce akcyjnej zarząd dokonuje odpowiedniego wpisu w księdze akcyjnej na wniosek spadkobiercy. Także w tym przypadku uprawnione do akcji osoby są zobowiązane do przedłożenia spółce dokumentów uzasadniających dokonanie tego wpisu. Dlatego gdy zakończy się procedura postępowania spadkowego i spadkobierca będzie dysponował prawomocnym postanowieniem sądu lub aktem notarialnym poświadczenia dziedziczenia (a także w razie konieczności sądowym lub umownym działem spadku), powinien on poinformować o tym fakcie zarząd spółki, który dokona wpisu do księgi akcyjnej. Dopiero od tego momentu posiadacz akcji może wykonywać przysługujące mu prawa o charakterze majątkowym i korporacyjnym, np. uczestniczyć z prawem głosu w walnych zgromadzeniach.

Jak widać, dziedziczenie to skomplikowana sprawa. Warto, aby wspólnicy lub akcjonariusze za wczasu ustalili, czy chcą, by firma była biznesem rodzinnym czy też nie – i wybrali właściwe rozwiązania. W przypadku braku pozostawienia testamentu mamy do czynienia z regułami dziedziczenia ustawowego, a te zazwyczaj są mniej korzystne z punktu widzenia interesu spółki. W takich przypadkach spadkobiercami mogą zostać małoletnie dzieci, dzieci z nieformalnych związków czy spadkobiercy zupełnie nieprzygotowani do prowadzenia spółki dealerskiej... Lepiej zbudować plan przejścia majątku, który zapewni uczciwe traktowanie wszystkich zainteresowanych i nie narazi spółki na straty. Ryzyko jest zbyt duże. ●

TEKST:

MAŁGORZATA MILLER

Autorka jest radcą prawnym, partnerem w SLS Sreedyński Sandurski Kancelaria Radców Prawnych sp. p.

